

KAFU NAGAI :
A BAZSARÓZSÁK KERTJE

Nagai Kafu gazdag és előkelő családból származik. Apja az N. Y. K. Line igazgatója volt, aki minden áron komoly polgárt és ügyes kereskedőt akart a fiából nevelni. De az artistikus hajlamú, új, magányos utakat kereső fiú nem bizonyult jó nevelési anyagnak. A középiskola után a tokiói Idegen Nyelvek iskolájába iratkozott be, de nem végezte el a tanulmányait. Apja ekkor egy utolsó kísérletet tett: Amerikába küldte a fiát, abban reménykedve, hogy az izgató ritmusú mechanizált élet hatása alatt a fiú kiábrándul irodalmi ambícióiból és kedvet kap a praktikusán megvalósítható üzleti koncepciókhoz. Nem így történt. Nagai Kafu rövid idő múlva csalódottan hagyta ott Amerikát és áthajózott Európába. Több évig Franciaországban maradt és ezalatt nagyon behatóan tanulmányozta a modern francia irodalmat. Különösen a szimbolistákat szerette és mesterüket, Mallarmé-t. Az összetartozás ösztönös érzésével vonzódott a spleen-es, különnekdő és magányos Baudelaire-hez is.

Az Újvilágból magával hozott impressziókat az «Amerikai történetek» című kötetben (1908) dolgozta fel. A következő évben jelentek meg a «Francia történetek». A japán hatóságok mindkét könyvet elkobozták. A merész őszinteség, amellyel Nagai Kafu saját szexuális életének legintimebb részleteit analizálta, sehogy sem volt összeilleszthető a japán társadalmi morál szigorú formalizmusával. Ugyanerre a sorsra jutott «A kéz» című regénye is. Nagai azután egy szatirikus regénnyel állt bosszút honfitársain: a «A hideg mosoly»-ban könyörtelen tükröt tart a korabeli társadalom elé és szigorú ítéletet mond a látszaterkölcös védelme alatt gyáván bűnöző társaság felett. Nem szerette a huszadik századot, visszavágyott a sogunok, a két és fél évszázadon át egész a Meidzsi-restaurációig (1868) uralkodó maiordomus-ok sok fényvel csillogó korába. Szerette a színesen nyüzsgő sokaságot, a festőket, mesterembereket, színészek és táncosnők bohém életét, a gésákat, akik a szabadérzésű és szabadgondolkozású társadalmi és szellemi életben körülbelül olyan szerepet játszottak, mint az alexandriai hetérák: az inspiráló múzsa és a kritikus néző, a szenvedélyes szerető és az előkelő társaságheli hölgy egyetlen személyné vegyült bennük. Ez a kor nem állított maga elé elveket, hogy azután titokban, minden adódó alkalommal megtagadja őket, hanem

őszintén, őszönösen vágyódott arra, hogy szépen éljen — és az életéből merítette egész filozófiáját.

Nagai Kafu előtt is csak egy cél lebeg: szépen, raffináltan, az élet minden örömét kiélvezően élni — és inni. Ezt a célt csak teljesen független individualításban tudja elérni és ezért máig sem csatlakozott egyetlen irodalmi csoporthoz sem. Magányos sétáló, aki époly hódolója a százhangulatú természetnek, mint a százárnyalatú női szépségnek. Az élet szerelmese.

A véletlen hozta magával, hogy azon a napon Koren-nel, a gésával, egyikébe azoknak a kis hajóknak szálltam be, melyek a Riógoku-híd és a Hondzso-negyed között közlekednek. A bazsarózsákat akartuk megnézni.

Március végén voltunk és nem lehetett biztosan tudni, hogy a virágok még nem hervadtak-e el? A dolog így történt: előző este váratlanul találkoztunk a színházban és az éjszakát egy teaházban töltöttük. Szándékomban volt korán reggel hazamenni, de az eső feltartóztatott és délig kellett várnom, míg az idő kissé kitisztult. A négy fal között töltött nap után jóleső könnyedséget éreztem, amikor az uccára léptem. A folyó felől fújó esti szél felfrissítette élvezetekben kifáradt arcomat.

Mindketten önkénytelenül a Fűzfák Hídjának korlátjára támaszkodtunk. A nyár közeledett és az eső után kitisztult égbolt ezen az estén azt a benyomást keltette, hogy a nappalok csak most kezdenek hirtelen hosszabbodni. A felhők, azokhoz hasonlóan, melyeket a Kano-iskola mesterei a buddhista templomok mennyezetére festenek, vékony foltokat rajzoltak az égre. Az ég fénylő és mély kékje és az est vörös, elhaló fénye gyönyörködtette a szemet. A víz sötétzöld, majdnem fekete tükre visszasugározta a messze, a Miodzsin szen-

tély erdeje mögött eltűnő napot: olyan volt, mint egy fényesre csiszolt üveglemez. A nagy folyó kiszélesedett a Kanda-patak torkolata fölött, ahol kis hajók és áruszállító bárkák várakoztak. A nagy vízfelület inkább a nap utolsó sugarainak visszfényével ragadta meg a tekintetet, mintsem saját színeivel. A szél szüntelenül, gyöngéden mozgatta a két parton négyszögletű kövekből emelt korlátok között álló fűzfák zöld lombjait és lemondással teli fáradtság érzését keltette bennünk. A gésák házaiban már elhallgatott a *samizen*-lant dala. Noha közeledett az este, a felhők elszálltával a kép mindig világosabb lett és tisztán ki lehetett venni a járókelők arcát és kimonójuk csíkos mintáját. A városról az eső lemosta a port, most nyugodtan és derüsen pihent. Asszonyok mentek beszélgetve, az esti fürdőből jöttek és kezükben tartották szépitőszereiket. Fehér nyakuk nagyon szép volt, ijesztően szép. Fürgé gyermekek szaladgáltak és az első denevéreket üldözték. Egészen közel a villamosok zaja hallatszott. Messze egy hajósziréna végtelen bűgása lassan haldokolt...

Hirtelen több *samizen* hangzott fel egyszerre a Kamezej-étterem terraszán, melynek széles teteje egészen a folyóig látszott hajolni. A Riukotej-étteremnek az esőtől még teljesen átázott deszkakerítése előtt két frissen lakkozott riksa állt. Kis vörös szőnyegek voltak eléjük a földre terítve. A nagy kapun, a szomorúfűz mellett, egy gésa jött be gyors léptekkel. Kissé fölemelte kimonója szárnyát, melyre a családi címere és aljára egy szegélyrajz volt hímezve. Egy fiatal táncosnő jött mögötte, csinos,

tarkamintás selyemkimonóban. A járókelők megfordultak utánuk és meglepetve nézték a két nőt.

— Menjünk tovább, — mondta Koren. A nagy úton keresztül elindult a Riógoku-híd felé.

— Most mindjárt hazamegy? — kérdeztem. — Keressek egy kocsit?

Koren könnyed fejmozdulattal visszautasította ajánlatomat és folytatta útját. Az estébeboruló eget néztem, amely az út és a folyó között kiszélesedett. A hídfőnél egy közeli kocsmából jövő konyhaszagot éreztünk. A jövő-menő villamosok, a várakozó utasok csoportjai, a hídon áthaladó teherkocsik lármás idegességgel töltötték meg a levegőt. Hirtelen világos lett előttem, hogy köztem, aki egy gésával egy teaházból jövök és eközött a pihenés nélkül mozgó világ között áthidalhatatlan szakadék van, olyan annyira, hogy ez a világ és én teljesen különböző sorsoknak engedelmességekünk és mindketten olyan célok felé haladunk, melyeknek nincs közös mértéke.

Nagyon valószínű, hogy ez a benyomás csak annak a megnyugvásnak volt a következménye, melyet mindig érzek az est beálltával. Szívem nyugodt volt, vágytalan, de a lelkemet valami megmagyarázhatatlan mélabú fogta el. Nem a válás fölötti szomorúság okozta e bús hangulatot, nem a kicsapongásban töltött nap miatt érzett megbánás, de még a tovatűnő víz ájtatos képe sem. Nem, csak hirtelen eszembe jutott, mindmegannyi álom, a százféle élvezet, melyeket a város nyújt és amelyeket eddig mohón habzsoltam.

— Vigyázat! — kiáltotta Koren és megfogta a

karomat, mert a villamossíneken mentünk át. Majd egy nagybetűs plakátra hívta fel a figyelmemet.

— Gyorshajó a Jotszume-i bazsarózsákhoz. Fel nőtteknek négy szen.

— Oda menjünk? — kérdeztem.

Fiatalos és határozott hangon, melyet nem is ismertem nála, felelte:

— Igen, menjünk oda. Még egyszer sem tettem meg ezt a kirándulást.

A part köveiről egy keskeny palló vezetett öreg hajón keresztül a kis bárkába, amelyben egy gyékény volt kiterítve.

A hajós, huszonkét-huszonhároméves fiú, elég piszkos inget és keresztezett nadrágtartójú melényt viselt. Éppen a mellette álló csónak evezőseivel beszélgetett. Megérkezésünk mintha új erőt öntött volna belé, felugrott görnyedt guggolásából, kiegyenesítette derekát és még kezében tartva pipáját, melyet az imént szívott, nagyhangon hívni kezdte a járókelőket, akiknek csak a lábai látszótak ide a part kövei között.

— Indul a hajó Hondzso bazsarózsáihoz! Indulás, indulás!

Félbeszakítottam és magyarázni kezdtem neki, hogy ha még más utasokat várunk, csak jóval naplemente után érünk el célunkhoz. Hozzátettem, hogy hajlandó vagyok huszonöt szen-t fizetni, ha azonnal indul. És a hajós, gyorsan belemártva evezőjét a vízbe, felémkiáltott:

— Szép az élet, uram!

Éppen dagály volt; a folyó lassan áramlott. Csak a csónakos fiatal karjainak ütemes hajtása

vitte előre bárkánkat. Gyöngye himbálózást éreztünk. Edes és sovárgó örommel gondoltam messzi gyermekkoromra, amikor dajkám ringatott: «Uiko, giko, hova ment a hajó?»

Az esti lármát figyeltem. Sokan a járókelők közül a vaskoriát mellett álldogáltak, ott ahol sok kocsis és villamos járt. A kis gozthajók majdnem percenként álltak meg a pontonoknál, melyek mint a dobozok lebegtek a vizen és a ki- és beszálló tömegekből felszálló hangok egyetlen melódiává folytak össze... Amilyen mértékben távolodtunk a Nihonbasi-negyed partjaitól, új tájakkal találkoztunk. Nemsokára a távoleső Hama-uccáig láttunk. A házak fölött tisztán kivehettük a fényreklámokat, melyeknek színei átszúrták az éjszaka sötétségét. A széles égen egy fekete felhő tenyegette az elfáradt napot és már beárnyékolta a folyó torkolata felé eső alacsony partokat. Arrébb az új fahíd kanyargott a folyó fölött és mögötte a gyárak kéményei meseszerű fekete füstfigurákat szórtak a levegőbe. Ep a folyó közepén talákoztunk a komppal, amely a Hama-ucca és Hitoszuma között közlekedett. A kompon egy kereskedősegédformájú férfit pillantottunk meg, aki világossárga pamutkendőbe göngyölt nagy csomagot tartott a kezében. Még egy másik férfi is volt a kompon, szép fiatal fiú, könnyű, majdnem övig nyitott kimonóban. Valahogyan az volt az ember benyomása, hogy ez a fiú nagyon kicsapongó életet folytat.

Ebben a percben kis gozthajó haladt el mellettünk és a hullámok jobbra-balra ringatták bárkánkat, de még erősebben megremegtették a lapos-

fenekü kompot. A hullámok tovasiklottak a folyó felületén és láttam amint felemelték fehér tarajukat, ahogy a parthoz értek, ott ahol a földrakások mögött a Hama-ucca kezdődik sűrűlombú fáival. Hajónk orra hegyes volt, mint a halászbárkáké és ennek köszönhattük, hogy megelőztük a kompot. A táj képe teljesen megváltozott a régmúlt idők óta, mikor még oly gyakran rendeztek dal-estéket Ibumuraro házában. Az egykor üres telkeken újabban házakat építettek, egyemeletes kis éttermeket. Az is lehet, hogy teaházak voltak. Az emeleten egy matrac szellőzött a korláton és két elegánsan fésült lány nézte a víz folyását.

A hajós felkiáltott hozzánk:

— Szép ma az este!

A nők nem válaszoltak és ijedten visszavonultak. Megkérdeztem a hajóst, hogy mit jelent ez az értelmetlen tréfa, mire ő gúnyosan felelt:

— De uram, ebben a három házban kurtizánok laknak. Bizony, jó helyre rakták a fészküket!

Koren undorodva összerezzen és megérintette a térdemet:

— Kérem, adjon egy cigarettát!

A hajós erős mozdulattal a kőpart lábánál a csatornába kormányozta bárkáját. Nemsokára hídhoz értünk, melyen deszkatábla hirdette: «Első Híd». A csatorna nem volt szűk és amerre a szem ellátott, a part mentén végtelen sorban haladtak a különböző formájú teherhajók, mindenféle áruval megrakva. Ebben az órában fejezték be mindenütt a munkát: az emberek összekuporodva üldögéltek a hajókon, dohányoztak és az eget nézték. Egye-

sek izzadságukat törölték a folyó vizébe mártott kendőkkel. Az asszonyok, gyermekeikkel a hátukon, meggyújtották a fedélzeten álló kemencében a tüzet vagy a rizses tálakat mosták. Legnagyobb részük rossz széntörmeléssel fűtött, úgyhogy a fel szálló füstnek kellemetlenül erős szaga volt. A szikrázóvörös láng visszatükröződött a vízben.

— Ezek az emberek ott is alszanak a hajókon? — kérdezte Koren.

— Bizony!

— Milyen jó lehet ez. Távolság a világtól, távol minden nyugtalanságtól...

— Főleg ezeket az emlékeket felidézni — mondtam. — Úgysem tudunk együtt megmaradni, hát mire jó ez? — Élesen tagoltam a választ és hirtelen szomorú lettem. Egy ideig együtt éltem Korennel, de hat hónap elteltével barátságosan megállapodtunk abban, hogy mégis jobb volna, ha ő tovább folytatná önálló gésa-életét.

— Nem akarja még egyszer megpróbálni, hogy velem együtt lakjék? ... Talán undorodik tőle?

— Nem, nem, szó sincs undorról, de a dolog nem fog menni. Mint az első alkalommal, most is hamarosan megelégném.

— Igen... de nekem annyira kellemetlen továbbra is gésának lenni.

— Bármit is csinálnál most, minden untatna. Ha a háztartással kellene törődnöd, az még rosszabb volna. Igazán jobb még három-négy évig várni, míg harmincéves leszel, én meg harmincöt. Addig éljünk ifjú lélekkel és ne csináljunk magunknak gondokat. Nem önszántadból lettél-e gésa is?

— Igen, ez igaz, de azt hiszem, hogy bizonyos tekintetben sokkal több gondot okozok most magának, mint azelőtt, amikor még saját házunk volt. Ezért gondoltam, hogy talán mégis jobb volna, ha megint háziasszony lenne belőlem.

— Ez kétségkívül nem rossz ötlet. De gondolkozz csak, ha az ember egy ideig vidáman és nagy lábon élt, sajnálkozás nélkül gondol a számlákra, melyeket a teaházakban és egyéb mulatóhelyeken kifizetett. De ha azután sűrű sorokban jönnek az élet gondjai, mint a hangyák, melyek szüntelenül rágják a fát, akkor észreveszi az ember, hogy az élet mily ostoba és elviselhetetlen. Te például nagyon pontos vagy, ha a barátnőddel színházba kell menni. Nem mulasztanád el a meghívást valamely gésa első fogadóestjére és nagy sikereket aratsz, ha valahol egy mulatságot kell rendezni. De ha egy bejelentést kell tenni a vízszolgáltatás miatt, vagy az aláírássodat kell hitelesíttetni, nem találod-e terhesnek és unalmasnak ezt a feladatot? Hidd el nekem, te sohasem érzel kedvet a munkához.

— Dehát így lassan elmúlik felettünk az idő és mi sohasem leszünk férj és feleség?

— Ezt nem mondtam. De alapjában véve jobb, ha várunk addig, míg egy kicsit idősebbek leszünk. Várjuk meg az időt, mikor már nem vágyunk többé mások szerelmére és amikor mi magunk sem fogunk többé szeretni. Akkor még csak sajnálkozni sem fogunk az elmúlt örömeinken. Korábban csak kölcsönösen gondokat okoznánk egymásnak, ilyeneken tűnődneink: «Vajjon hűséges-e, nem csal meg?»... Civakodnánk és kellemetlen dolgokat

vágnánk egymás fejéhez. Mindez attól van, hogy szeretjük egymást, vágyunk arra, hogy együtt lehessünk... Majd ha egész közömbös lesz számunkra az, hogy összeházasodjunk vagy hogy továbbra is külön élünk, csak akkor lesz meg a szükséges nyugalomunk ahhoz, hogy mint férj és feleség boldog és nyugodt házasságot folytassunk.

— Ó, az élet nem mulatságos.

— Bizony nem.

Egy villamos ment a második hídon, amikor elhaladtunk alatta. Előttünk a folyó töretlen vonala a végtelenbe nyúlt. Most egy nagyon alacsony, kettős ívű híd alatt mentünk át és közvetlen utána megpillantottuk a negyediket. A korlátnál a környék gyerekei játszottak. Olyan volt a nyüzsgés, mint egy hangyabolyban. És nemcsak a hidakon, hanem mindenütt, ahol a víz közelében egy kis szabad tér volt. Itt is, ott is felbukkantak az uccagyerekek csapatai. A lányok semmiben sem maradtak el a fiúk mögött. Fáradhatatlanul, pihenés nélkül kiáltottak át egymáshoz egyik partról a másikra.

Az volt az érzésünk, hogy ezek a friss és érces hangok átkelnek a vizen, utánunk szaladnak a partok mentén és magukkal ragadják hajónkat.

A szélesöndes alkonyat még vörösebbre festette a hajók kemencéinek tüzét. A házfalak fehérsége visszatükröződött a vízben, megőrizte frissességét és tisztaságát. A gulákba rakott hasábok már éjszakai árnyékot vetettek a folyóra. A hídfőknél az árusok fekete és hegyes bambuszokat nyalábokba raktak, melyek fenyegetően meredtek az égnek. De bárhová is néztünk, sehol sem volt érez-

hető valami változás. Kíváncsiságunk, melyet eleinte éreztünk, elmúlt. A hajó himbálózása unalmas és fárasztó volt. A hátunk fáj a gyékényen való üléstől.

— Meddig visz ez a folyó?

— Kamejdo-ig...

— Még messze van innét a bazsarózsákhoz?

— Idenézzen: látja ott a harmadik hidat?

Onnét már csak néhány perc.

Ásítást fojtottam el.

— Nos, azt hiszem, már nem vágyódsz arra, hogy pénzen szerezzél magadnak színészeket?

— Nem, ezen már rég túl vagyok. Még ha ő fizetne nekem, akkor is kereken visszautasítanám ajánlatát. Egyidőben nagyon boldog voltam, ha báránőim a színészekkel ugrattak. De ha ma eszébe jut véletlenül valakinek erről beszélni, csak ennyit válaszolok: «Ah, igen.» Mindez nem jelent már semmitsem számomra.

— Én is így vagyok a szerelemmel. Még a másokról mesélt pletykák sem érdekelnek. De látod, mindennek ellenére, ha összeköltöznénk, a dolog nem menne jobban, mint az előző alkalommal.

— Igazán? Akkor kövessünk el együtt öngyilkosságot.

— Ha sikerülne, nem is volna olyan rossz...

— De mit mondana a világ?

— Ó, bizonyára sok mindenfélét fognak kitálatni és mesélni rólunk. De a harmadik nap vége előtt már elfelejtenek minket és öngyilkosságunkat.

— Akkor hát kár a fáradságért.

— Bizony, kár a fáradságért.

Mind a ketten ásítottunk.

— Ezért mondom, hogy sokkal okosabb volna, ha ahelyett, hogy ilyen számárságokra gondolsz, elhatároznád, hogy ezentúl lemondasz a férfiakról.

— Igen, az olyan férfi, mint maga, aki már végigkóstolt minden élvezetet, talán meg tud lenni nő nélkül. De még erről is lehet vitatkozni.

— És te? Nem ép az imént mondtad, hogy már megelégtelted, hogy színészeket tarts ki.

— A színészeket már únom. De egy színész nem férj.

— Mondjuk egyszerűen: férfi.

— Igen, ez így van, ha az embert mindenki elhagyta. Ha nem nézhetek senkire, azt gondolva: «ez ő», akkor a magány természetes és könnyen elviselhető. De ha emberek vannak körülöttem, akik velem sírnak és nevetnek, azt nem tudom elviselni. Mondja: nem akarja mégis megpróbálni? Menjünk valahova a hegyekbe, távol az emberektől...

— Ennek sincs értelme. Még Hakone-ban sem bírtuk ki egymást egy hétnél tovább.

— Jól van, mit tegyek. Kétségbeejtő.

A hajós felkiáltott: «Uram!» és kikötött két sajka között, melyeknek párkányai lépcsőt formáltak. Szemben volt a riksák állomása. Amikor a kosiból kiszálltunk, a szűk ucca túlsó oldalán, a Kennindzsi szentély falán egy felírást láttunk: «A bazsarózsák kertje.»

Az út sáros volt. Igyekeztünk a víztócsákat kikerülve a kapuhoz jutni. Nagy kőlapokkal kirakott útra értünk, melyet két oldalt virágcserepek és magas, öreg fák szegélyeztek. A gyékénytetők,

melyeknek az volt a rendeltetése, hogy a virágokat az esőtől megóvják, feltartották a nap utolsó sugarait és sötétségbe merítették a kertet.

Ép ekkor két vagy három szolgáló körüljárta a kertet és meggyújtotta az ezer olajlángot. A bazsarózsák virágai az est homályában ködösen látszottak, gyöngye sárga fénytől simogatva. A virágok legnagyobb része már lehullott. Amelyek még éltek, szélesen kinyilva mutatták fekete szívüket sápadt, erőtlen szirmukon. Ha ezeket a virágokat kitették volna a nap tömött sugarainak vagy a friss szélnek, bátran haltak volna meg. De az emberek erőszakossága arra kényszerítette őket, hogy életük végéig tompa bágyadtságban tespedjenek. Minden hervadt virág a fáradtság és a mély fásultság érzését keltette. Ez az érzés hasonlított ahhoz a lelkiállapothoz, melyben mind a ketten voltunk. Mialatt mozdulatlanul álltunk és néztünk, a virágok mintha csak összebeszéltek volna, szünet nélkül hullatták szirmaikat. És mégsem fújt a szél, de még szellő sem járt a kertben. Néhány szirm fennakadt a fekete leveleken, mások a földre estek és a levelek árnyékukkal fődtek be őket. Már késő este volt. Az uccáról gyerekhangok szálltak fel és az ének időnként erőteljesebb lett, mintha hirtelen újak csatlakoztak volna a csoporthoz.

— Ilyenek a Hondzso híres bazsarózsái?

— Azt szokták mondani, hogy sohasem szabad nagyon utána járni a nagyhírű dolgoknak. Az ember csak kiábrándul belőlük.

— Mi volna, ha hazamennénk?

— Ez az, menjünk haza.